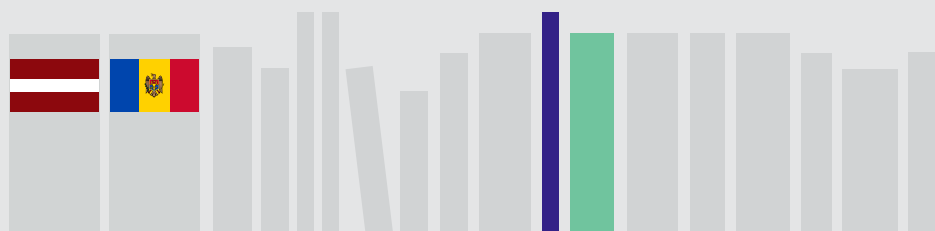
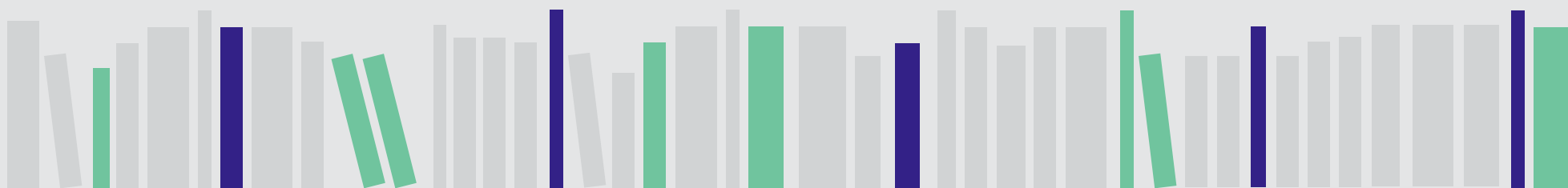

Reziliența socială. Bune practici pentru biblioteci

COMPENDIU AL PROIECTULUI
„BIBLIOTECARII ÎN CALITATE DE PROMOTORI AI
DEMOCRAȚIEI, DEZVOLTĂRII ȘI REZISTENȚEI LOCALE”

2022

Latvian Platform
for Development
Cooperation

Asociația Bibliotecarilor
din Republica Moldova

VIDZEME UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

AUTORUL COMPENDIULUI:

Platforma Letonă de Cooperare pentru Dezvoltare (LAPAS) în cooperare cu Universitatea de Științe Aplicate Vidzeme, Biblioteca Națională a Letoniei și Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova).

Compendiul poate fi utilizat în scopuri informaționale și educaționale.

Compendiul a fost elaborat cu sprijinul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Letonia.

În Compendiu sunt folosite fotografiile din arhivele Platformei Letone de Cooperare pentru Dezvoltare și ale partenerilor de cooperare – ale Bibliotecii Naționale a Letoniei și Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Platforma Letonă de Cooperare pentru Dezvoltare este o rețea a organizațiilor neguvernamentale naționale, fondată în 2004. Aceasta include 30 de organizații și operează în domenii precum dezvoltare durabilă și echitabilă, cooperare pentru dezvoltare, educație globală, reziliență comunitară și sprijin umanitar.

Mai multe informații găsiți pe pagina: www.lapas.lv

Universitatea de Științe Aplicate Vidzeme este o platformă regională recunoscută la nivel internațional pentru învățământul superior, știință, transfer de cunoștințe și liderism de idei. Aceasta oferă un ecosistem specific erei digitale, cu opțiuni versatile în obținerea studiilor profesionale superioare și realizarea cercetărilor interdisciplinare, venind cu un răspuns pro-activ la provocările curente ale societății.

Mai multe informații găsiți pe pagina www.va.lv

Biblioteca Națională a Letoniei este o instituție culturală de stat de importanță națională, aflată sub supravegherea Ministerului Culturii.

Mai multe informații www.lnb.lv

Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova este o asociație neguvernamentală, apolitică și non-profit, constituită prin libera manifestare a voinței persoanelor asociate, în vederea realizării în comun a scopurilor determinate de Statutul Asociației. Asociația funcționează în baza principiilor democratice, liberii asocieri, abordării din perspectiva drepturilor omului, transparență publică, integritate, inițiativă și sprijin activ al membrilor săi, precum și de responsabilizare a organelor de conducere față de membrii Asociației.

Mai multe informații la www.abrm.md

Ținem să mulțumim personal doamnelor Agnese Dāvidsone, Anna Broka, Katrīna Kukaine, Kristīne Deksnē, Elena Pintilei, Victoria Vasilica, Inese Vaivare, Sandra Rubene pentru implicarea lor în dezvoltarea Compendiului.

Ne exprimăm recunoștința față de E.S. Adrian Roșă, Ambasadorul Republicii Moldova în Letonia, E.S. Uldis Mikuts, Ambasadorul Republicii Letonia în Moldova, dnei Ilze Kociņa-Gavrilova și Ministerului Afacerilor Externe al Letoniei pentru sprijinul oferit în cadrul proiectului „Bibliotecarii - promotori ai democrației locale, dezvoltării și rezilienței”, precum și Bibliotecii Centrale Ogre, Bibliotecii Centrale Latgale, Cetății Daugavpils, dlui Giuseppe Vitiello și EBLIDA, Bibliotecii Centrale Dzidra Šmita și Riga, dnei Larysa Matkovska și Bibliotecii Vinkivtsi din Ucraina, Bibliotecii Dagda, Unității Crucii Roșii din Dagda, Centrului de inițiativă pentru tineret Dagda pentru implicare și sprijin în organizarea vizitei și a conferinței.

Suntem recunoscători echipei noastre de proiect, și anume: Ilze Seipule, Gerda Gaile, Sandra Rubene, Ieva Strazdiņa, Inese Vaivare, Katrīna Kukaine, Kristīne Deksnē, Evija Vjaterē, Ilze Strazdiņa, Viktorija Piščikova, Emīls Rotgalvis, Agnese Dāvidsone, Anna Broka, Elena Pintilei, Victoria Vasilica, Daniela Galai care au făcut acest proiect să devină posibil.

Sumar

	4	Despre proiect		
I	6	Reziliența socială și bibliotecile publice	1.1. Conceptul de reziliență socială 1.2. Bibliotecile pentru reziliența socială 1.3. Impactul factorilor externi	8 10 13
II	15	Educația mediatică și informațională: rolul bibliotecilor	2.1. Educație mediatică și informațională pentru reziliență cognitivă 2.2. Bibliotecile și educația pentru media 2.3. Bibliotecile și educația pentru media în Letonia 2.4. Bibliotecile și educația pentru media în Moldova	16 17 20 21
III	23	Bibliotecile în calitate de promotori ai democrației locale	3.1. Reziliența socială și participarea civică 3.2. Metode participative în activitatea bibliotecilor	24 26
IV	31	Măsurarea impactului rezilienței sociale	4.1. Impactul social al dezastrelor 4.2. Impactul proiectelor de reziliență socială	32 34
V	36	Contribuții la implementarea proiectului. Bibliografie selectivă		

Despre proiect

Proiectul „Bibliotecarii - promotori ai democrației, dezvoltării și rezilienței locale” este partea a programului Comisiei Europene cu componente multiple „EU4Dialogue: îmbunătățirea schimburilor prin educație și cultura în zonele de diviziune” (*denumit în continuare - EU4Dialogue*), program ce sprijină inițiativele care promovează un mediu favorabil dialogului și stabilirii de contacte interumane în po-fida diviziunilor din Caucazul de Sud și Republica Moldova.

După invazia barbară a Rusiei în Ucraina, s-a decis amânarea proiectului EU4Dialogue, însă partenerii de proiect din Letonia - Biblioteca Națională a Letoniei (*în continuare - LBN*), Platforma Letonă pentru Cooperare pentru Dezvoltare (*în continuare - LAPAS*) și Universitatea de Științe Aplicate Vidzeme (*în continuare - ViA*), în cooperare cu Moldova - Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (*în continuare - ABRM*), a decis să demareze dezvoltarea conceptului de reziliență socială și a rolului bibliotecilor în cadrul acestuia. În cadrul procesului de implementare proiectul a fost extins incluzând și reprezentantul bibliotecilor regionale din Ucraina.

Cadrul de referință al acestui proiect constituie reziliența cognitivă - alfabetizarea mediatică, întrucât ambele țări Letonia și Moldova au investit în dezvoltarea de metodologii și diverse materiale, precum și în crearea unui grup de formatori în dezvoltarea acestor abilități la bibliotecari. De asemenea, preocupările de securitate existente în regiune necesită intensificarea atenției asupra abilităților de gândire critică și selecție asumată a informației din spațiu mediatic.

Adițional, o perspectivă foarte importantă a dezvoltării democrației locale a fost inclusă ca domeniu

prioritar al proiectului, în special luând în considerație noile condiții - necesitatea integrării refugiaților din Ucraina.

Participanții la proiect reprezintă diverse regiuni din Moldova și Letonia, în special cele dominate în mod specific de comunitățile de limbă rusă care trăiesc în zonele de graniță și spațiul informațional respectiv.

În 2022 au fost implementate două activități principale - vizita de studiu a bibliotecarilor din Republica Moldova în luna octombrie, care a inclus învățarea, împărtășirea experienței și activități practice, inclusiv și dezvoltarea acestei metodologii. În cadrul proiectului au fost colectate în total 19 studii de caz. În acest compendiu sunt inserate o parte din ele. Lucrările privind colectarea celor mai bune practici și instituirea conceptului de reziliență socială în activitatea bibliotecilor vor fi continuate în proiectele viitoare.

La activitățile proiectului au participat 294 persoane.

În rezultatul evaluării și revizuirii acestui proiect s-a ajuns la concluzia că e necesară întreprinderea următorilor pași în ceea ce privește explorarea rolului bibliotecilor și bibliotecarilor în dezvoltarea rezilienței sociale, integrând în proces și tineri din comunitățile locale, precum și jurnaliști care lucrează în agențiile locale de media.

Impactul pe termen lung al acestui proiect este creșterea rezilienței în comunitățile locale, prin implicarea bibliotecarilor locali în calitate de agenți ai schimbării și lideri pentru comunități mai rezistente și democratice.

PROIECTUL ÎN CIFRE

Conferința „ Bibliotecile - promotoare ale rezilienței sociale locale și democrației în vremuri de provocări în domeniul securității”

283

DE PARTICIPANȚI DIN
LETONIA ȘI MOLDOVA

901

VIZUALIZĂRI
ÎN LETONIA

835

VIZUALIZĂRI
ÎN MOLDOVA

Vizită de studiu „Dezvoltarea rezilienței sociale locale: rolul bibliotecarilor în Moldova și Letonia”

15

BIBLIOTECARI
DIN MOLDOVA

11

BIBLIOTECARI
DIN LETONIA

AU FOST
VIZITATE

4

BIBLIOTECI
DIN LETONIA

AU FOST
ÎMPĂRTĂȘITE

19

STUDII DE CAZ PRIVIND
FORMAREA REZILIENȚEI
SOCIALE

Comunicarea privind proiectul

IMPACTUL CONFERINȚEI
PE REȚELELE DE
SOCIALIZARE -

2019

ÎN AMBELE ȚĂRI

IMPACTUL TUTUROR
FORMELOR DE
COMUNICARE -

73 885

ÎN AMBELE ȚĂRI

Participanții la proiect vizitează Biblioteca Centrală din Latgale în timpul sesiunii de lucru.

Fotografie de V. Vērđiņa

Reziliența socială și bibliotecile publice

Bibliotecarii din diferite regiuni ale Moldovei și ale Letoniei împărtășesc studiile lor de caz privind exemplele locale de reziliență socială.
Fotografie de M. Kirikovs

Reziliența socială este deblocată la diferite niveluri, de exemplu:

NIVEL SISTEMIC -
strategii guvernamentale și sisteme de sprijin

NIVEL COMUNITAR -
rețele locale informale și resurse

NIVEL ORGANIZATORIC -
structuri, procese și capacități interne

NIVEL INDIVIDUAL -
bunăstare personală, relații, convingeri

În cadrul acestui proiect am decis să ne concentrăm pe nivelul comunitar, concentrându-ne pe dezvoltarea locală și rolul extins al tuturor părților interesate la nivel local - instituții publice, sectorul non-guvernamental, grupuri de voluntari, lideri locali și întreprinderi mici și mijlocii. Totuși, provocările existente în domeniul securității și dezvoltării au demonstrat rolul crucial al indivizilor care preiau rolul de lider în procesele sociale, am decis, de asemenea, să dezvăluim în mod specific rolul fiecărui individ, precum este și bibliotecarul care poate deveni un agent al schimbării sociale și lider în comunitatea locală.

1.1 Conceptul de reziliență socială

Deja în 2012, Uniunea Europeană (UE), în sprijinul său pentru țările în curs de dezvoltare, a definit construirea rezilienței drept un efort pe termen lung de abordare a cauzelor fundamentale ale crizei recurente, și nu doar a consecințelor acestora. Lecțiile învățate din situațiile practice privind securitatea alimentară și alte domenii au evidențiat mai multe perspective comune care pot fi văzute în calitate de componente ale abordării rezilienței - anticiparea crizelor prin **evaluarea riscurilor**, concentrarea pe **prevenire** și **pregătire**, îmbunătățirea **răspunsului** la criză. Reziliența poate fi construită doar **de jos în sus**, în baza metodelor temeinice de evaluare a riscurilor și vulnerabilității, recunoașterea **flexibilității** instrumentelor de răspuns, sporirea **inovațiilor** și a **agilității** în procesele de dezvoltare¹.

O abordare de reziliență a prevenirii conflictelor violente urmărește îmbunătățirea intervențiilor, dezvoltarea unei mai bune înțelegeri a factorilor care duc la conflicte violente și identificarea capacităților endogene ale unei societăți de a răspunde la acestea. Există dovezi puternice care arată legătura dintre **societățile incluzive și participative**, **instituțiile** responsabile, transparente și **democratice** și **dezvoltarea durabilă** și prevenirea conflictelor violente. Construirea rezilienței este mai degrabă un **proces** decât un mijloc, o abordare politică **transformatoare** și **specifică contextului**, care are loc la **mai multe niveluri**, în baza **surselor pozitive** de abilitare².

¹ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council “The EU Approach to Resilience: Learning From Food Security Crisis”, Brussels, 03.10.2012. https://ec.europa.eu/echo/files/policies/resilience/com_2012_586_resilience_en.pdf

² JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL A Strategic Approach to Resilience in the EU's external action, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, European Commission, 7.6.2017 JOIN(2017) 21 final, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017JC0021&from=en>

“ Fiind alături de bibliotecarii din Moldova și Letonia și ascultându-le experiențele, m-am convins din nou de importanța vitală a motivării, încurajării, conducerii înțelepte a membrilor comunității în vederea atingerii obiectivelor importante pentru sustenabilitatea comunității. Cât de important este să te adaptezi la nevoile specifice fiecărui grup țintă. Contribuția mea la proiect a ținut de consolidarea comunității prin alfabetizarea mediatică – necesitatea de a lucra în această direcție un va dispărea, în special în era informației digitale de astăzi, astfel voi fi încântată de noi oportunități de a mai colabora cu bibliotecile în viitor.

Agnese Dāvidsone,
rectorul Universitatea de
Științe Aplicate Vidzeme

Tulburările și situațiile de criză pot fi văzute și drept **ferestre de oportunitate** pentru actorii sociali și indivizi, oferindu-le posibilitatea de a învăța și de a transforma, aducând schimbări inovatoare care pot îmbunătăți reziliența la nivel general. Reziliența comunității este definită drept *“procese sociale (cognitive și interacționale) care apar în anumite locuri și care sunt implementate de către oameni cu scopul de a învăța și a se transforma în mod colectiv pentru a îmbunătăți bunăstarea comunității și pentru a aborda riscurile și impacturile negative pe care le percep și le trăiesc în calitate de probleme comune”*³.

Menkhaus K.⁴ subliniază că **la baza rezilienței sociale stau rețelele locale** care sunt nonformale prin natura lor. Autorii⁵ subliniază că reziliența este construită de „hub-uri” sau organizații care pot uni diferite rețele. Flexibilitatea este avantajul lor, deoarece instituțiile statului ar putea să nu funcționeze în situații de criză. Situațiile dispersate reduc, de asemenea, riscurile cu nivel sporit în cazul în care o situație de criză ar putea apărea într-un singur loc. Aceștia, de asemenea, definesc patru resurse de bază pentru rețele - dezvoltarea economică, capitalul social, informarea și comunicarea, competențele comunității.

Ornecio M.P., Endo A., Taniguchi M., Fujii M.⁶ subliniază nevoia de a avea sisteme, cunoștințele și **reacția umană comună** la nivel local pentru a supraviețui în criză, în special atunci când vorbesc despre sistemele reziliente de securitate umană. Chiar dacă acțiunea are loc la nivel de comunitate, un rol foarte important îl joacă și **indivizii**. De exemplu, supraviețuitorii unei crize pot deveni lideri, deoarece experiența lor unică poate aduce beneficii înființării sistemelor relevante. În același timp, nivelul individual poate crea riscuri de securitate, iar mecanismele de nivel comunitar pot reduce aceste efecte negative.

Conceptul de reziliență socială este foarte complex și fluid, în funcție de mediu și alți factori, de părțile interesate implicate și de multe alte variabile. Chiar dacă există cercetări destul de ample la această temă, documente de politici și experiențe la nivel organizațional, implementarea acestui concept încă depinde de necesitatea de adaptarea la fiecare situație unică.

În acest proiect am început să descoperim conceptul de reziliență socială din perspectiva bibliotecilor și bibliotecarilor, și anume funcționalitatea, abilitățile și resursele specifice acestora.

³ Imperiale, A. J., Vanclay, F., “Conceptualizing community resilience and the social dimensions of risk to overcome barriers to disaster risk reduction and sustainable development”, 2021. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.2182>

⁴ Menkhaus K., “Making Sense of Resilience in Peacebuilding Contexts: Approaches, Applications, Implications”, The Geneva Peacebuilding Platform, Paper No. 6, 2013. https://www.gppplatform.ch/sites/default/files/PP%2006%20-%20Resilience%20to%20Transformation%20-%20Jan.%202013_2.pdf

⁵ Norris F.H., Stevens S.P., Pfefferbaum B., Wyche K.F., Pfefferbaum R.L., “Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness”, Community Psychology, Springer Science+Business Media, LLC, 2007. https://www.academia.edu/19152690/Community_Resilience_as_a_Metaphor_Theory_Set_of_Capacities_and_Strategy_for_Disaster_Readiness

⁶ Ornecio M.P., Endo A., Taniguchi M., Fujii M. “Using Treshholds of Seveirty to Threats to and the Resilience of Human Systems in Measuring Human Security”, Springer Science+Business Media Dordrecht, 2015. https://www.researchgate.net/figure/Identification-of-the-theoretical-framework-and-selection-of-indicators_fig2_253043612

1.2 Bibliotecile pentru reziliența socială⁷

Bibliotecile contribuie la o societate democratică și dezvoltă **cetățeni cu gândire critică și reflexivă**⁸ prin încorporarea resurselor informaționale tradiționale și electronice. Bibliotecarii nu mai sunt deținători pasivi și mediatori ai informației, ci **membri activi ai comunităților** implicați în diverse procese societale – educarea publicului, sporirea sensibilizării privind unele subiecte importante în societate și îmbogățirea vieții culturale a comunității. Bibliotecarii sunt instruiți în domeniul educației mediatice, având, de asemenea, un rol important în promovarea și **îmbunătățirea abilităților de a fi cetățean activ**, în timp ce evoluțiile tehnologice creează oportunități pentru membrii societății de a accesa informații mai diverse, de a-și spori nivelul de implicare civică și de a participa la diferite procese civice atât în cadrul cât și în afara mediului digital⁹.

⁷ Kine, K., Davidsons, A. (2021). Library as a resource, platform, cooperation partner and initiator for the promotion of media literacy and civic participation in local communities: the case of Latvia. *Journal of Librarianship and Information Science*. <https://doi.org/10.1177/09610006211036736>

⁸ Ottonicar SLC, da Silva RC, Baroza EL (2018) The contributions of information and media literacy to public hybrid libraries. *The University of Chicago Press Journals* 88(3). <https://repositorio.unesp.br/bitstream/handle/11449/171146/2-s2.0-85049146007.pdf?sequence=1>

⁹ European Parliament (2016) Research for CULT committee-promoting media and information literacy in libraries.

¹⁰ Coward C, Maclay C, Garrido M (2018) Public libraries as platforms for civic engagement. *University of Washington Libraries Digital Collections*; Protik AE, Nichols-Barrer I, Berman J, et al. (2018) Bridging the information gap between citizens and local governments: Evidence from a civic participation strengthening program in Rwanda. *World Development* 108: 145-156.

¹¹ Edwards JB, Rauseo MS, Unger KR (2013) Community centered: 23 Reasons why your library is the most important place in Town. *Public Libraries Online*.

¹² Stutzer A, Fray BS (2006) Political participation and procedural utility: An empirical study. *European Journal of Political Research* 45: 391-418.

¹³ Coward C, Maclay C, Garrido M (2018) Public libraries as platforms for civic engagement. *University of Washington Libraries Digital Collections*.

¹⁴ Van Stralendorff C (2018) Building meaningful relationships through community engagement. *Public Libraries Online*.

¹⁵ Johnson CA (2014) The effect of public library use on the social capital of rural communities. *Journal of Librarianship and Information Science* 46(3): 179-190.

¹⁶ Coward C, Maclay C, Garrido M (2018) Public libraries as platforms for civic engagement. *University of Washington Libraries Digital Collections*.

Bibliotecile au un rol important în procesul de consolidare a democrației, oferind activități în forma lor pasive, precum furnizarea de spațiu, dar și dezvoltând parteneriate cu societatea civilă inclusiv, pentru a oferi servicii relevante pentru public¹⁰. Ele sunt cele care **construiesc comunități**, dar și centre comunitare pentru membrii comunităților locale. Bibliotecile nu numai că modelează percepția față de cetățenie și educă oamenii, dar și promovează unitatea la nivel comunitar și creează un puternic **sentiment de apartenență la comunitate**¹¹. Participativitatea îi ajută pe cetățeni să creeze o gamă largă de oportunități permanente și sociale, dar și dezvolte un sentiment de eficiență personală, **încredere**, abilități civice și politice¹². Un alt mod prin care bibliotecile pot promova participarea civică este cel de a **aduna împreună** reprezentanții diferitelor organizații într-o singură sală în cadrul unui eveniment. Sporirea nivelului de participare civică necesită încurajarea unui **sentiment de comunitate culturală** - oamenii sunt dispuși să acționeze dacă se simt implicați și că aparțin grupului¹³. Este important ca bibliotecile publice să acționeze în calitate de un **spațiu al schimbării comunității**, un spațiu unde se pot celebra realizările comunității și ale indivizilor ei, un spațiu care oferă o platformă pentru **dialog** deschis și acces la resurse comunitare gratuite, precum și un loc de conectare cu liderii comunitari¹⁴. Biblioteca este un loc important pentru **coeziunea socială într-un mediu urban**, pentru că deseori în mediul urban pot exista limitări de conectare a persoanelor, astfel bibliotecile contribuind la reducerea izolării sociale¹⁵. Resursele disponibile bibliotecilor – capital social, financiar și uman, spațiu fizic și digital – sunt esențiale în promovarea participării civice¹⁶.

STUDIU DE CAZ DIN LETONIA:

Istoria în calitate de instrument de a aduce oamenii împreună

Biblioteca Județeană Ludza este o bibliotecă regională situată în Ludza. De-a lungul anilor, oamenii au devenit mai interesați de istoria familiei și a regiunii lor, astfel descoperind de fapt că există o lipsă de informație în această direcție. Ei au descoperit chiar că acest tip de informație nu este disponibilă la scară largă. În rezultatul necesității identificate, a fost creată o bază de date cu informații privind istoria culturală, care este permanent actualizată și accesibilă tuturor - 7 capitole, aproximativ 60 de subcapitole și peste 800 de articole. Cea mai dificilă parte a implementării acestui proiect a ținut de identificarea, colectarea și compilarea informației, deoarece aceasta era dificil de a fi identificată și existau multe surse diferite. Biblioteca a început

să coopereze strâns cu Muzeul Regional de Cercetare din Ludza, iar după implementarea proiectului „Letonia pierdută”, oamenii au început să se implice și ei activ, aducând materiale foto. Principala lecție învățată în urma acestui proiect ține de faptul că istoria și rădăcinile încă interesează oamenii, și este bine ca istoria să fie documentată astăzi, pentru că este mai greu de identificat aceste adevăruri mai târziu. Cel mai inspirațional aspect în acest proces a fost dorința oamenilor de a-și descoperi și a cunoaște rădăcinile familiei. Cunoașterea propriei istorii locale a devenit și mai importantă pentru că a devenit parte a procesului de construirea a unei comunități sigure și reziliente în viitor.

Îmbunătățirea siguranței rutiere pentru copii, vârstnici și șomeri

Biblioteca parohială Maļinova este situată în satul Maļinova. Biblioteca a organizat cursul de pregătire pentru examenul de conducere a bicicletei și obținerea permisului de conducere (organizat în colaborare cu asociația „Maļinki”). Inițial cursurile au fost destinate copiilor, ca apoi să fie dedicate și altor categorii precum șomerii și vârstnicii, oferindu-le posibilitatea de a obține un permis de conducere pentru biciclete fără a merge în altă localitate pentru aceasta. În bibliotecă, participanții au fost instruiți să lucreze la computer, să învețe regulile de circulație, oferite în formă de prezentare. Principala problemă a fost lipsa competențelor digitale a unor participanți. Dăruirea participan-

ților a fost impresionantă – aceștia au venit la lecții individuale suplimentare, au încercat să învețe și totul a funcționat. La data stabilită, un inspector de la Direcția pentru Siguranța Circulației Rutiere (CSDD) a venit la bibliotecă pentru a primi examenul de șofer de bicicletă. După o săptămână, toată lumea a venit la bibliotecă să-și ia certificatul. Rezultatul a fost foarte bun - 17 din 18 participanți la proiect au susținut cu succes examenul, doar unui participant îi lipseau câteva puncte pentru a obține un rezultat pozitiv. Bibliotecarii au fost inspirați și motivați să vadă că participanții la instruire au obținut certificările cu succes, aceasta demonstrând că efortul depus a fost unul binemeritat.

Giuseppe Vitiello,
director, EBLIDA

„Soft power” evocă teorii ale relațiilor internaționale și concepte încorporate în doctrinele de politică externă și poate părea surprinzător să vedem această noțiune transferată de la grupurile academice și cercurile diplomatice către domeniul bibliotecilor. Esența „soft power” în biblioteci ține de trei caracteristici inerente. În primul rând, spre deosebire de granițele politice dintre state, activitatea bibliotecii este fără frontiere și aspiră în mod natural către universalitate. În al doilea rând, valorile fundamentale stau la baza activităților bibliotecii, precum libertatea de exprimare și accesul liber la informație, sunt suplinite de lupta împotriva dezinformării. În al treilea rând, bibliotecile s-au angajat să implementeze Agenda 2030 privind dezvoltarea durabilă – un nou cadru pentru toate activitățile bibliotecilor.

STUDIU DE CAZ DIN MOLDOVA:

Reducerea nivelului de diviziune digitală pentru refugiații din Ucraina

Biblioteca publică Hîrtop, din raionul Taraclia, se află în fosta școală, iar biblioteca deservește două sate Hîrtop și Hagichioi. Familiile de refugiați cu unul sau mai mulți copii nu au dispozitivele electronice necesare pentru a participa la lecții online, iar uneori nu au nici posibilitatea de a cumpăra caiete suplimentare pentru lecții. Cooperarea dintre bibliotecă și refugiații din comuna Albota de Jos este de un mare succes. Biblioteca susține integrarea refugiaților din Ucraina, oferindu-le acces la calculatoare și imprimante, precum și organizează diferite activități de învățare a programelor de calculator (tipărire, citire și jocuri intelectuale). Un exemplu de suport – o bunica a fost nevoită să meargă în Ucraina pentru a aduce manualele nepotului, însă un a găsit caietele de sarcini suplimentare la un preț accesibil. Biblioteca a găsit conținutul acestora online și a tipărit caietele necesare.

1.3 Impactul factorilor externi

P.Aall și C.A.Crocker¹⁷ compară capacitatea de a rezolva sau de a preveni conflictele cu grădinarul - interacțiunea diferiților factori - cum ar fi grădinarul, planta și mediul. Chiar dacă grădinarul va avea instrumentele necesare și își va face meseria, el nu va putea controla influența mediului înconjurător. La fel și în situațiile de conflict pot exista diferiți factori care nu pot fi controlați de noi. Este important să trecem în revistă contextul mai larg, instituțiile publice sau societatea civilă care au un impact important asupra conflictului - politic, economic, demografic - și, de asemenea, pot influența atitudinea societății.

Reziliența economică și de mediu sunt la fel de importante pentru dezvoltarea durabilă, însă noile provocări de securitate, în contextul războiului din Ucraina, includ, de asemenea, nevoia de securitate a informației, inclusiv abilitățile gândire critică și cultură mediatică, securitatea cibernetică, răspunsul la criza de migrație și strămutare forțată.

IFLA (Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor de Bibliotecă), în Declarația sa privind Ucraina din 1 martie 2022, pe lângă exprimarea solidarității, a încurajat bibliotecile din întreaga lume să fie pregătite să găsească soluții practice și să ofere ucrainenilor asistență și sprijin în baza necesităților acestora. Exemplele din bibliotecile letone au demonstrat diversitatea sprijinului oferit: de la achiziționarea de cărți în limba ucraineană pentru noile comunități care și-au găsit o casă temporară în Letonia până la asistență informațională precum acces la Internet, resurse informaționale online, servicii de tipărire, copiere, scanare.

Sediul bibliotecii a devenit un spațiu de comunicare, lecții de limba letonă, lucru la distanță și studii. Bibliotecile au devenit mediatori importanți între indivizi și alte autorități și furnizori de servicii, în cazurile în care era nevoie de aplicații digitale. La rândul său, bibliotecarii din Ucraina devin parte a rețelei de adăposturi, oferind resursele necesare supraviețuirii (colectarea și donații de alimente, haine etc.) celor care și-au pierdut casele și locurile de muncă. Bibliotecarii din Moldova au subliniat importanța educației. Bibliotecile publice s-au implicat activ în furnizarea de materiale educaționale și au ajutat la accesarea instrumentelor digitale.

Conform descrierii oferite de bibliotecari, persoanele care trec printr-o situație de urgență au nevoie de acțiuni, sprijin și ajutor imediat. Astfel, bibliotecarii s-au implicat activ în efortul de mobilizare al comunităților locale și au organizat campanii de oferire a ajutorului. Mobilizarea resurselor locale în condiții nesigure este

posibilă dacă există deja relații stabilite cu autoritățile, liderii comunității și cetățenii locali. Astfel, evaluarea necesităților și problemelor reprezintă un aspect important în stabilirea rețelei locale care poate oferi ajutor și în unificarea eforturilor tuturor părților interesate.

¹⁷ Aall P., Crocker C.A., Building Resilience and Social Cohesion in Conflict, Global Policy, University of Durham and John Wiley & Sons, Ltd., 2019. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1758-5899.12681>

STUDIU DE CAZ DIN MOLDOVA:

Spații de educare și recreere pentru copiii refugiați din Ucraina și cei din comunitățile gazdă

Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) este o asociație neguvernamentală, apolitică, non-profit înființată în 1991. Ziua de 24 februarie 2022, a fost o zi care a dat totul peste cap, a schimbat valorile pe care le împărtășeam și ne-a făcut pe toți conștienți de ceea ce înseamnă pacea și viața. Suntem împliniți astăzi ca un popor care în această perioadă a reușit să sprijine mulți ucraineni care au fost nevoiți să fugă de război.

Ca și în alte situații de criză, bibliotecarii din Republica Moldova au întreprins și ei mai multe acțiuni pentru a oferi sprijin la cât mai multe persoane. În acest sens, în perioada aprilie – septembrie 2022, în 7 biblioteci comunale au fost organizate spații educaționale și recreative unde se vor desfășura activități educaționale pentru și cu copii. Spațiile sigure situate în bibliotecile locale conțin o colecție de cărți pentru copii și adolescenți, jocuri de societate pentru a facilita procesul de socializare și integrare a refugiaților ucraineni în comunitățile gazdă.

Activitățile care sunt desfășurate în aceste spații sunt bazate pe tehnici de povestire (storytelling), care transformă Clubul de Lectură într-o platformă atractivă în cadrul bibliotecii, inclusiv și pentru micii exploratori de cărți. Bibliotecarii implicați în acest proiect colaborează, de asemenea, cu animatorii Ludobusului organizației Amici dei Bambini Moldova – o casă veselă pe roți - un autocar dotat cu cărți și rechizite pentru diverse activități, care va vizita fiecare comunitate participantă o dată la două luni. În rezultatul acestui proiect au fost realizate 276 de activități pentru 3878 de participanți dintre care 1000 de refugiați.

“ Am încercat să le dăm senzația de primăvară în Letonia, să răsfățăm copiii cu dulciuri, suc de mesteacăn și clătite coapte acasă. I-am informat despre evenimentele culturale și sportive din oraș. Ne-am împrietenit, și i-am petrecut împreună când au decis să întoarcă acasă la data de 2 iunie. Ne-am luat rămas bun, ne-am despărțit cu lacrimi în ochi, le-am dat pâine pentru călătorie. Dar eram absolut conștienți că trebuie să se întoarcă pe pământuri în plin război. Am făcut schimb de contacte și am continuat comunicarea pe rețelele de socializare. Prietenii noștri numesc Madona orașul lor, se bucură de culorile schimbătoare ale anotimpurilor, recunosc locuri și oameni, împărtășesc amintiri...

Biblioteca Madona

Educația mediatică și
informațională: rolul bibliotecilor

Educația mediatică este o prioritate în epoca dezinformării și provocărilor securității cibernetice. Una dintre funcțiile principale ale bibliotecilor este furnizarea de informații. În același timp, bibliotecarii sunt și canalele pentru fluxul de informație care țin de alfabetizare și gândirea critică. Ambele țări - Letonia și Moldova - au implementat diverse inițiative pentru a îmbunătăți educația mediatică și informațională, dar și dezvoltarea capacităților bibliotecarilor în acest domeniu pentru a asigura alfabetizarea mediatică. În această etapă a proiectului am reușit să facem cunoștință cu câteva bune practici și am planificat să îmbunătățim această lucrare, eventual dezvoltând materiale comune și actualizate în viitor.

2.1 Educație mediatică și informațională pentru reziliență cognitivă

Educația mediatică, alfabetizarea informațională și alfabetizarea digitală sunt legate în mod inerent de utilizarea resurselor informaționale, deoarece toate îi ajută pe oameni să „facă față **complexităților** mediului informațional actual, pentru aceasta fiind necesară un nivel complex și vast de alfabetizare”¹⁸. Educația mediatică și informațională se referă la **capacitatea de a accesa, analiza, evalua și crea mesaje** într-o varietate mare de moduri și formate media și de a recunoaște rolul și influența mass-media în societate¹⁹.

Educația mediatică și informațională **abilitează** publicul să interacționeze cu sursele mass-media nu doar în calitate de consumatori pasivi, dar și ca participanți și cetățeni activi²⁰. Acest fapt permite **participarea democratică** și asumarea rolului de cetățean activ. Oamenii de știință subliniază că mass-media online permite oricui să fie atât creator, cât și consumator de conținut, iar calitatea conținutului creat sau primit depinde de competențele individului²¹. După cum a demonstrat recenta pandemie de COVID-19, **accesul la informații viabile și bazate pe fapte** este crucial pentru luarea unor decizii care pot salva vieți, dar și pentru participarea în toate domeniile societății²². Opinia UNESCO este că educația mediatică (și informațională) trebuie considerată drept un pilon semnificativ al democrației, precum și o bază importantă pentru capacitatea noastră de a aborda fiecare problemă majoră cu care ne confruntăm, fie că este vorba despre schimbările climatice, migrația sau altele. Cu toate acestea, știm că **libertatea de exprimare** este contestată de politizarea mass-mediei digitale, de deficitul de mass-media independente, de efectele ascensiunii rețelelor sociale la proeminență și de scăderea nivelului calității jurnalismului profesionist și a eticii jurnalistice²³. Prin urmare, accentul pe

¹⁸ Bawden D (2011) Information and digital literacies: A review of concepts. *Journal of Documentation* 57(2): 218–259.

¹⁹ Aufderheide P, Firestone CM (1993) *Media Literacy: A Report from the Leadership Conference on Media Literacy*. Washington, DC: Communications and Society Program, Aspen Institute.

²⁰ Bulger M, Davison P (2018) The promises, challenges, and futures of media literacy. *Journal of Media Literacy Education* 10(1): 1–21.; Mihailidis P (2011) Introduction: News literacy in the dawn of the age of hypermedia. In: Mihailidis P (ed.) *News Literacy: Global Perspectives for the Newsroom and the Classroom*. New York: Peter Lang, pp. 1–22.

²¹ Hobbs R (2010) *Digital and media literacy: A plan of action*. The Aspen Institute.; Mihailidis P, Thevenin B (2013) Media literacy as a core competency for engaged citizenship in participatory democracy. *American Behavioral Scientist* 57(11): 1611–1622.

²² UNESCO (2020). ↘ <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy>

²³ Roșu V. (2020). *Freedom of Expression and the Geopolitical Stalemate: Defending Digital Spaces in the Republic of Moldova*. Freedom House.

alfabetizarea mediatică ar trebui să fie sporit pentru a construi așa-numita **reziliență cognitivă**²⁴, pentru a spori competența oamenilor în înțelegerea contextelor tehnologice, politice, economice și de altă natură în care operează diferiți **creatori de informații**, pentru a-i ajuta să evalueze credibilitatea surselor de informare, să judece calitatea informației și să îi facă în calitate de parte a societății mai puțin susceptibili la campanii de dezinformare.

Educația pentru media, în concluzie, ar trebui tratată sistematic și considerată drept **o investiție pe termen lung**. Pentru a dezvolta educația mediatică și informațională pentru o reziliență cognitivă, prin urmare, este cel mai indicat să construim **rețele** de promotori de educație pentru media, inclusiv educatori, bibliotecari, actori ai societății civile, jurnaliști, practici, toți cei care pot ajunge la diferite grupuri sociale și pot găsi abordări privind dezvoltarea abilităților de educație pentru media în modul cel mai potrivit și eficient, ajustând curriculum-ul și instrumentele metodologice la nevoile și nivelul de cunoștințe și abilități ale fiecărui grup.

2.2 Bibliotecile și educația pentru media

Bibliotecile au lucrat mult timp la consolidarea domeniului de educație mediatică și informațională atât la nivel de bibliotecari, cât și de utilizatori ai bibliotecilor. Dezinformarea, lipsa de informație și știrile false se numără în prezent printre cele mai discutate subiecte în programele de instruire legate de educația pentru media în bibliotecile publice pentru orice categorie de public²⁵. Promovarea educației mediatice și informaționale se oferă publicului în funcție de **diferite categorii de vârstă**. Bătrânii sunt adesea considerați unul dintre grupurile cele mai vulnerabile atunci când vorbim de expunerea la conținut media inacceptabil. După cum sugerează studiile anterioare, activitățile educaționale oferite de bibliotecari crește puternic nivelul de alfabetizare media pe subiecte legate de sănătate pentru grupurile de vârstnici²⁶. Bibliotecile s-au dovedit, de asemenea, a fi locuri excelente pentru o astfel de instruire, deoarece par să crească nivelul de participare la ateliere și webinarii în rândul seniorilor care percep **biblioteca drept un loc neutru**, potrivit pentru îmbunătățirea competențelor, în comparație cu alte locuri posibile, cum ar fi centrele pentru vârstnici²⁷. În ceea ce privește educația mediatică în rândul tinerilor, studiile anterioare subliniază două roluri importante ale bibliotecilor: 1) oferirea tinerilor a unor **contexte dinamice de învățare folosind noile media** și 2) oferirea tinerilor oportunități de a învăța și de a practica educația pentru media²⁸. După cum subliniază Harshman²⁹, instruirile în domeniul educației mediatice și informaționale pentru elevi este importantă deoarece oferă nu numai o înțelegere a rolului mass-media în societate, ci și o idee despre modul în care conținutul mediatic este creat și distribuit și cum sunt privilegiate opiniile în funcție de cine comunică. Prin instruirile în educația mediatică și informațională, elevii dobândesc **abilități esențiale cognitive și de exprimare de sine** de care cetățenii au nevoie pentru a participa la procesele democratice³⁰.

²⁴ Denisa-Liepniece, S. (2021). Deep media literacy to increase cognitive resilience. Europe as A Global Actor Conference, May 10-11, Portugal.

²⁵ Young JC, Boyd B, Yefimova K, et al. (2020) The role of libraries in misinformation programming: A research agenda. *Journal of Librarianship and Information Science*.

²⁶ Strong ML, Guillot L, Badeau J (2012) Senior CHAT: A model for health literacy instruction. *New Library World* 113(5/6): 249-261.

²⁷ Strong ML, Guillot L, Badeau J (2012) Senior CHAT: A model for health literacy instruction. *New Library World* 113(5/6): 249-261.

²⁸ Tripp L (2011) Digital youth, libraries, and new media literacy. *The Reference Librarian* 52(4): 329-341.

²⁹ Harshman J (2017) Developing global citizenship through critical media literacy in the social studies. *The Journal of Social Studies Research* 42(2): 107-117.

³⁰ Hobbs R (ed.) (2016) *Exploring Roots of Digital and Media Literacy through Personal Narrative*. Philadelphia, PA: Temple University press.

STUDIU DE CAZ DIN MOLDOVA:

„Nu pot schimba lumea, dar pot schimba viața cuiva învățându-l/o”

O parte considerabilă a comunității de romi din municipiul și raionul Orhei, în special adolescenții și tinerii, se confruntă cu excluziune socială, discriminare și obstacole în exercitarea drepturilor fundamentale. Cea mai dezavantajată categorie de romi este cea care face parte din grupul cel mai tânăr, cu vârsta cuprinsă între 16 și 24 de ani. Majoritatea tinerilor romi nu ajung a absolvi gimnaziul. Principala problemă identificată de mediatorii din comunități este faptul că tinerii absolvenții gimnaziilor nu au încredere că își pot continua studiile la liceu (chiar dacă au potențial) sau la o școală profesională pentru a îmbrățișa o profesie. Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” își propune să reducă problemele enumerate mai sus prin alfabetizarea digitală și organizarea de evenimente de incluziune socio-culturală pentru romi, precum: activități de informare despre istoria, tradițiile și obiceiurile specifice etniei rome, sporirea conștientizării, promovarea și organizarea evenimentelor pe subiectul egalității, incluziunii,

înțelegerii avantajelor comunităților multiculturale. Tot personalul bibliotecii a participat la sesiuni de informare cu privire la istoria și particularitățile etniei rome pentru a îmbunătăți comunicarea cu membrii acestei etnii și a facilita procesul de includere a acestora în societate. În Laboratorul nostru de Alfabetizare Digitală (LAD) organizăm activități și training-uri pentru a dezvolta nu numai abilitățile de utilizare a celor mai noi tehnologii digitale (telefoane, tablete etc.), dar și competențele de utilizare a software-ului de calculator, căutare a informațiilor relevante, analiză critică și creativă a serviciilor web, comunicare folosind o varietate de instrumente și aplicații digitale, înțelegere/percepere a mass-media ca habitat digital, protejarea identității digitale și respectarea regulilor etice de conduită online. Astfel, timp de 10 luni, 120 de participanți unici au dobândit abilități digitale și cunoștințe aplicabile în practică în cadrul LAD Orhei.

STUDIU DE CAZ DIN MOLDOVA:

Bibliotecarii pentru educație mediatică

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” este principala bibliotecă pentru copii și tineri din Republica Moldova și se află în Chișinău. Biblioteca noastră pune la dispoziție programul CodeLab pentru copii de la 9 la 16 ani. Acest program include ateliere de programare și design web, activități de instruire în domeniul siguranței online. Acest program a fost elaborat și implementat în 65 de biblioteci publice din Moldova în cadrul proiectului național „CodeLab – Învățați coding la bibliotecă” susținut de Programul Novateca (Biblioteci Globale din Moldova) și coordonat de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. Proiectul a fost inspirat din experiența bibliotecilor publice din SUA care oferă activități de coding pentru copii. Desigur, faptul că coding-ul este un trend foarte puternic în sistemul de educație în zilele noastre a ajutat biblioteca să atragă mulți participanți la program.

Platforma gratuită code.org și alte resurse deschise au ajutat la dezvoltarea conținutului programului. Principalele provocări au ținut de: nevoia de a adapta programele de învățământ și de a traduce multe materiale, lipsa abilităților digitale elementare ale participanților, numărul insuficient de calculatoare pentru participanți, bibliotecarii implicați în acest program trebuie să fie pregătiți permanent și continuu, pentru a-și adapta cunoștințele și abilitățile digitale.

Rezultatele programului sunt impresionante – peste 7750 de copii au participat din octombrie 2017 până în prezent în program, în total fiind organizate aproximativ 450 de activități. În perioada pandemiei activități au avut loc online, iar la momentul actual acestea au fost extinse și pentru copiii refugiați din Ucraina. Datorită acestui program, bibliotecarii au fost rugați să sprijine profesorii să predea educația digitală în școlile primare.

“ Informația a devenit în ultima vreme o armă de război. Războiul fizic este mai aproape decât ne-am fi așteptat, iar războiul informațional - mai prezent ca niciodată. Depinde de fiecare dintre noi cum alegem și ce fel de scuturi folosim pentru a ne proteja în acest război hibrid.

Daniela Galai,
expert în educație
mediatică din Moldova

2.3 Bibliotecile și educația pentru media în Letonia

Deși se poate considera că Biblioteca Națională a Letoniei (NLL) este un depozit de cărți și informații, aceasta s-a angajat în promovarea alfabetizării informaționale a cetățenilor încă de la înființarea sa în 1919. În contextul actual, când termenul de „educație pentru media” este în centrul atenției, anul 2015 poate fi considerat drept adevăratul impuls al activităților de alfabetizare mediatică în bibliotecile letone, atunci când NLL a fost delegată să se alăture la pregătirea și implementarea ghidului pentru implementarea politicii de educație mediatică și informațională din Letonia.

În anii următori, activitatea de educație mediatică și informațională a bibliotecii a fost îmbunătățită semnificativ. Promovarea educației pentru media, precum și alte priorități ale NLL, este parte a implementării celor cinci direcții principale ale Strategiei de dezvoltare a bibliotecii: Colecția bibliotecii în era digitală; Biblioteca în calitate de spațiu deschis pentru creștere; Colecția bibliotecii în calitate de resursă de cercetare unică și de neînlocuit și cercetarea acesteia; Crearea de experiențe culturale în bibliotecă și Biblioteca drept motor al dezvoltării industriei.

În prezent, Biblioteca Națională implementează activități de educație media cu sprijinul financiar din partea Culturii pentru această direcție de activitate. Educația pentru media în cadrul bibliotecii este oferită către patru categorii de utilizatori: bibliotecari, educatori, persoane vârstnice și tineri. Această activitate a NLL este realizată de Centrul de Dezvoltare a Bibliotecii și de un profesionist dedicat din cadrul echipei, expert în educația mediatică (coordonator de proiect).

Centrul de Dezvoltare al Bibliotecii operează în diverse domenii ale activității bibliotecilor, cooperând cu toate tipurile de biblioteci din regiunile Letoniei, precum și din capitală - biblioteci publice, școlare, academice și de specialitate. Angajații tuturor acestor biblioteci pot participa la activitățile de educație mediatică și informațională organizate de Centru. În același timp, NLL îndeplinește și o funcție consultativă, implicându-se în procesul de înregistrare a activității regionale de educație pentru media oferite de biblioteci în rezumatele rapoartelor anuale. Astfel, se poate spune că Centrul de Dezvoltare a Bibliotecii determină atât tendințele activității de educație mediatică în bibliotecile din toată Letonia, cât și le urmează. Desigur, nenumărate activități și inițiative regionale în domeniul educației mediatice și informaționale în bibliotecile din Letonia sunt implementate de bibliotecarii locali. Relația de cooperare între profesioniștii din biblioteci este una foarte puternică în Letonia și este aplicată și în domeniul educației mediatice, la fel ca în alte direcții de activitate a bibliotecilor.

Principalele activități de educație pentru media în biblioteci sunt activitățile educaționale în persoană și online, precum și proiectele de formare și dezvoltare de conținut pentru bibliotecari și educatori. De-a lungul anilor, în cadrul Bibliotecii Naționale a Letoniei, au fost elaborate mai multe materiale educaționale pentru alfabetizarea media, cum ar fi ghidul pentru bibliotecari și seniori „Puncte de referință în utilizarea mass-media” ([↘ Celazīmes mediju lietošanā](#)), material informativ „Cunoașterea datelor pentru viața de zi cu zi” ([↘ „Datpratība ikdienai”](#)) și ghidul „Călătorie în educația pentru media. Idei pentru lecții cu copiii în biblioteci” ([↘ „Ceļojums mediipratībā. Idejas nodarbībām ar bērniem bibliotēkās](#)”).

Baza promovării educației pentru media în biblioteci este accesul gratuit și nerestricționat la informații - cele mai recente periodice, literatură din industrie, precum și informații pe pagina web. Când vine vorba de furnizarea de informații, un bibliotecar nu este doar un supraveghetor al cărților, ci și un profesionist experimentat, care este gata să contribuie la selectarea și consumul de informații, astfel încât oferta fiecărei biblioteci pentru cititorii săi este accesibilă, fiabilă și de înaltă calitate. Este important de menționat că odată cu construcția clădirii NLL - Palatul Luminii -, rețeaua de biblioteci din întreaga Letonie a devenit „Rețeaua Luminii”. Abilitățile digitale ale bibliotecarilor și cititorilor au fost îmbunătățite mult, fiecărei biblioteci i s-a oferit acces la Internet, precum și la baze de date de calitate și colecții digitizate. În acest context rețeaua de biblioteci letoniene promovează alfabetizarea, cultura informației și educația nonformală.

2.4 Bibliotecile și educația pentru media în Moldova

Din 2014, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova desfășoară activități de educație mediatică și informațională pentru cetățeni prin intermediul membrilor săi, bibliotecari din Sistemul Național al Republicii Moldova.

Astfel, în 2021, ABRM a reușit: să instruiască 10 formatori naționali – bibliotecari cu competențe avansate în Educație Mediatică și Informațională (EMI); să coordoneze un curriculum cu Ministerul Educației și Cercetării; și să dezvolte un [↘ manual](#) de educație mediatică digitală și informațională pentru bibliotecari și publicul larg. Totodată, a fost finalizată cu succes instruirea a 120 de bibliotecari, formatori regionali, care continuă să desfășoare activități de educație mediatică și informațională pentru cetățenii din comunitățile în care activează.

Aceste rezultate s-au datorat Programului „Consolidarea Presei Independente și a Educației Mediatice în Moldova” (SIMMLM III), finanțat de ERIM (Equal Rights & Independent Media). În perioada 1 aprilie 2020 – 31 iulie 2021, 14 bibliotecari școlari din nordul și sudul Republicii Moldova au desfășurat 210 instruiri pentru elevii din instituțiile în care activează. Aceste activități au avut loc în cadrul Proiectului Media4Library / Trust4Citizens, implementat de ABRM, cu sprijinul financiar al Internews în Moldova. Scopul proiectului a fost dezvoltarea și consolidarea cunoștințelor de educație pentru media a tinerilor din raioanele de nord și de sud ale Republicii Moldova. În acest context, alfabetizarea mediatică a cetățenilor a devenit o prioritate strategică pentru ABRM în cadrul Programului de Dezvoltare Comunitară.

În 2022, ABRM s-a concentrat pe consolidarea competențelor rețelei de bibliotecari formatori și pe instituționalizarea serviciului de educație media și informațională în mai multe biblioteci. Aceasta a presupus livrarea către diferite grupuri țintă din comunitate (tineri, femei, vârstnici), a lecțiilor publice deschise, instruirilor în biblioteci pentru promovarea valorilor democratice, precum și educarea comunității și dezvoltarea spiritului civic al membrilor acestora.

Bibliotecile în calitate de
promotori ai democrației locale

Educația pentru media este o abilitate foarte importantă care poate fi promovată prin activitatea bibliotecarilor, în special atunci când ne gândim la reziliența la nivel individual. La rândul său, reziliența socială, la nivel de comunitate, depinde de construirea și susținerea rețelelor locale, utilizând resurse și parteneriate locale. Astfel, procesele participative, investițiile în dezvoltarea democrației locale, învățarea multiculturală au fost aspectele cheie ale acestui proiect.

3.1 Reziliența socială și participarea civică

Reziliența socială alături de noțiunea de comunități locale, reprezentate în acest caz de către bibliotecari, este un determinant important pentru **mobilizarea socială** și **inovarea socială**. Aceasta, de asemenea, sporește **capacitatea rețelei pe orizontală** prin solidaritate față de comunitățile vulnerabile. Și nu în ultimul rând, facilitează dezvoltarea noilor relații sociale și politice prin practici, care să răspundă provocărilor și nevoilor diferitelor **grupuri vulnerabile** afectate, de exemplu, de insecuritate, crize economice sau crize de mediu.

“Democrația se bazează pe capacitatea cetățenilor de a se auto-educa și de a lua decizii informate. Bibliotecile publice sunt unul dintre puținele spații în care informația este disponibilă și ușor accesibilă pentru oricine ar putea sau dori să o caute, iar serviciile oferite sunt adaptate nevoilor diverse ale comunităților din zonele rurale și urbane, precum și nevoilor grupurilor marginalizate, utilizatorilor cu necesități speciale, utilizatorilor multilingvi și popoarelor indigene din cadrul comunității. Prin urmare, nu există nici o îndoială privind faptul că biblioteca publică este una dintre pietrele de temelie ale unei societăți civile și ale unei democrații înfloritoare.

Dzidra Šmita,
director al bibliotecii
centrale din Riga

STUDIU DE CAZ DIN LETONIA:

Biblioteca în calitate de intermediar între municipalitate și cetățeni

Biblioteca publică Naujenes este situată în comuna Naujene. Biblioteca a implementat diverse activități pentru a implica comunitatea în procesele de planificare la nivel de județ (novads). Municipalitatea avea o dificultăți în identificarea dorințelor, problemele și nevoile locuitorilor pentru a le include în procesul de elaborare a politicilor. Una dintre soluții a fost activarea și implicarea instituțiilor culturale și sociale - bibliotecilor, centrelor de cultură, centrelor sociale, administrațiilor comunelor, punctelor de oferire a serviciilor pentru clienți. Biblioteca publică Naujenes a fost implicată activ în identificarea, compilarea și transmiterea diverselor chestionare și cereri către municipalitate. De exemplu, biblioteca a participat la crearea stemei pentru uniforma noului județ Augšdaugava. Locuitorii au fost invitați să răspundă la câteva întrebări, exprimându-și viziunea despre cele mai importante personalități, evenimente și locuri care caracterizează județul Augšdaugava – inclusiv în privința culorilor, simbolurilor, obiectelor de natură și cultură ale județului care ar fi potrivite să fie incluse la crearea stemei. Un alt exemplu de implicare a bibliotecii ține de momentul în care aceasta a oferit spațiu pentru ca locuitorii comunei să poată modifica și semna contractele cu noul furnizor de servicii de gestionare a deșeurilor în comunitate.

Ne așteptăm ca reziliența socială să ajute la atenuarea relațiilor de putere și să poată mobiliza acele forțe sociale și ale societății civile, întregul proces fiind etichetat drept „participare la nivel comunitar”.

Abordarea de participare la nivel comunitar este folosită în acest context pentru a avea o mai bună înțelegere a mecanismelor de promovare a cetățeniei cu un nivel sporit de activism și organizare. Aceasta presupune abilitarea persoanelor în capacitatea lor de a **participa pe deplin și efectiv** în luarea deciziilor privind propriile vieți, în evenimente politice și sociale. Cetățenii activi, abilitați sunt capabili să schimbe acțiunile statului prin participarea sporită la proiectarea serviciilor – creând condiții mai eficiente și receptive ale statului care duc spre bunăstare^{31, 32, 33}. Principala provocare este de a echilibra relația de putere dintre **parteneriatele** care sunt create și părțile interesate implicate - indivizi sau lideri, stat și societatea civilă/comunități locale. Subliniem aici importanța rezilienței sociale atât în calitate de indicator de rezultat, cât și ca indicator de măsurare a procesului de aplicare a practicilor de cetățenie deplină și egală. După cum afirmă Hvinden și Halvorsen (2002, 12-13), conceptul de cetățean activ presupune: *“a fi un cetățean deplin și egal, care este, în principiu, o chestiune legată de practici: a trăi o viață decentă în conformitate cu standardele prevalente în societate, a fi capabil să acționezi autonom, fiind capabil să participi la viața socială și politică în sensul cel mai larg, și având orientări “civice” față de comunitatea politică și față de concetățeni”*.³⁴

³¹ Elster, J. 2009. Interpretation and Rational Choice. *Rationality and Society*, vol. 21, 1:pp. 5-33.

³² Arrow, K.I. (1951, 1963). *Social Choice and Individual Values*. Wiley, New York.

³³ Sen, Amartya (1999). *Development as freedom* (1st ed.). New York: Oxford University Press.

³⁴ In Broka, A. (2019). Participatory democracy practice among youth experiencing disadvantages: scoping literature review. Paper presented at *Nordic Network for Intercultural Communication, NIC, Vidzeme University of Applied Sciences (VIA)*, 26 November 2019.

³⁵ Coward C, Maclay C, Garrido M (2018) Public libraries as platforms for civic engagement. University of Washington Libraries Digital Collections;

Astfel, participativitatea civică contribuie la reducerea înstrăinării populației de instituțiile de stat și municipale, inclusiv de biblioteci, și îmbunătățește calitatea serviciilor publice ale administrațiilor locale, pe măsură ce acestea primesc mai multe informații despre **dorințele, nevoile și cerințele comunității locale**. Bibliotecile trebuie să promoveze educația pentru media și participarea civică într-un mod coerent. Prin urmare, bibliotecile trebuie să ofere acces la informație și oportunitatea de a utiliza diferite tehnologii de comunicare atât pentru a iniția și a menține **discuții critice**, cât și pentru a stimula **învățarea civică**. Participarea civică va spori în cazul în care membrii comunității sunt capabili să recunoască mesajele false, să participe la activități online și să se protejeze de amenințările tehnologice³⁵.

3.2 Metode participative în activitatea bibliotecilor

În cadrul proiectului am folosit o metodă adaptată de învățare prin acțiune (AL)³⁶ - metodă integrativă și participativă utilizată în abilitarea comunităților rurale. Aceasta presupune trecerea de perspectiva „clientului” la cea a „participantului” – un aspect esențial în procesul co-creării cunoștințelor³⁷. Această metodă a fost învățată în parteneriat cu bibliotecarii implicați din Moldova, Letonia și Ucraina.

PASUL 1: EVALUAREA NECESITĂȚILOR

Primul pas al procesului constă în familiarizarea cu nevoile comunității - furnizorul de servicii, de exemplu, bibliotecarul, este persoana care dobândește informațiile și cunoștințele despre nevoile comunității. Procesul de învățare prin acțiune începe cu **identificarea problemei**, atunci când problemă sau provocare este formulată prin discuții despre nevoile participanților din comunitățile locale. În etapa de identificare/ discutare a problemei, este necesar să se efectueze **evaluarea necesităților** pentru a obține o imagine mai clară și o formulare mai exactă a problemei, aceasta fiind una recunoscută în cadrul comunității democratice mai largi. Ar trebui să fie adresate următoarele exemple de întrebări: În calitate de facilitator acționați pentru a identifica o problemă specifică? De unde apare/ începe problema? Este această problema importantă pentru tine? Toți bibliotecarii au avut experiență anterioară de lucru cu diferite grupuri sociale din comunitățile lor, astfel știu cum aceste aspecte sunt aplicate.

PASUL 2: ETAPA DE ACȚIUNE

Din experiența bibliotecarilor, **etapa de acțiune** dezvoltă interacțiuni practice cu diferite grupuri sociale și etnice, de exemplu, populația romă, femeii, vârstnici, copiii, refugiați ucraineni și altele. În această etapă este important să se evalueze dacă acțiunile sunt practice și posibile. Să se creeze un plan de acțiune, care să fie concret, limitat în timp și cu un scop semnificativ. În cele din urmă, trebuie să fie măsurabil.

Bibliotecarii, atât din comunitățile rurale, cât și din cele urbane, sunt **facilitatori** ai proceselor democratice în comunitățile locale colaborative, astfel devin mai rezilienți. În timpul etapei de acțiune, este important să

STUDIU DE CAZ DIN MOLDOVA:

Cuibul Democrației

Biblioteca Publică de Drept, sucursală a Bibliotecii Municipale din Chișinău, a fost deschisă în anul 2001 pentru a oferi acces la informație în domeniul juridic destinată publicului larg și comunității juridice. Municipiul Chișinău, ca cea mai mare zonă culturală, economică, face față diverselor probleme comunitare. Un dialog interactiv cu membrii comunității poate rezolva o parte din acestea. Bibliotecile pot servi drept spații dedicate învățării comportamentelor civice, dezbaterii problemelor locale și chiar pot prelua inițiativă de a rezolva unele din ele. Cuiburile democrației din cadrul bibliotecilor publice – inovatoare, moderne, realizate prin design participativ – au fost create în calitate de spații de întâlnire și dezbateri a cetățenilor, oferind acces gratuit tuturor membrilor comunității. Acest proiect a avut drept scop să creeze un sistem complex care să faciliteze implicarea cetățenilor în procesul de practicare a democrației, devenind cetățeni activi într-un spațiu care protejează și promovează valorile democratice („cuibul democrației”) în cadrul Biblioteca Publice de Drept.

³⁶ See more about the method on the SEMPRES project website ↘ <https://www.sempre-project.eu/>

³⁷ Broka, A., Nielsen, A., Scheer, D. (2022). Do we need a paradigm shift in social work education? Make empowerment happen. The Paris Conference on Education, 16-19 June, 2022.

fim sensibili cu privire la activitățile de abilitare care conduc la o distribuție egală a puterii între părțile implicate. Uneori, întâlnirile sunt mai confortabil de organizat în **spații publice mai neutre**, de exemplu, în spațiile unde de obicei se adună populația romă. Participarea activă și discuțiile sunt posibile dacă locul este confortabil pentru participant. Copiii se simt **mai în siguranță și mai fericiți** dacă există jucării și un loc de joacă. Personale vârstnice și cele cu dizabilități se simt mai bine dacă **mediul fizic** este ajustat la ritmul și necesitățile acestora și este posibil să se deplaseze între camere cu scaunul cu roțile sau cu premergătorul. Este important să existe biblioteci **nu numai accesibile digital, ci și fizic**, adaptate pentru diferite categorii de persoane și necesitățile acestora.

“ O lume justă și pașnică se creează prin eliminarea cauzelor conflictelor. Bibliotecarii sunt o punte între societate și informație, bibliotecile sunt centre comunitare unde se pot obține servicii sociale esențiale, precum și un mediu sigur pentru toată lumea. Acest proiect a demonstrat importanța entuziaștilor locali care lucrează cu acele grupuri la care un ajunge aplicarea politicilor și sprijinului oferit de la nivel guvernamental național și local. Începând cu dreptul de a conduce bicicleta a persoanelor în vârstă și siguranța în trafic în Letonia și până la dezvoltarea abilităților de programare a copiilor și securitatea informațională în Moldova - inițiativa fiecărei biblioteci cât de mici ajută la construirea unei lumi mai bune. Chiar dacă zilnic neobservați și subapreciați, adesea oboșiți, bibliotecarii contribuie la dezvoltarea noastră și totodată sunt un sprijin în momentele de criză, aspect exemplificat de reprezentanta Ucrainei prin experiența ei în condiții de război. Astfel, suntem inspirați să întreprindem următorii pași pentru cooperare, să extindem parteneriatele și să implicăm noi grupuri de beneficiari, cum ar fi jurnaliștii locali și tinerii.

Inese Vaivare,
director al Platformei Letone pentru
Cooperare pentru Dezvoltare

STUDIU DE CAZ DIN LETONIA:

Excursii pentru persoanele în vârstă pentru a depăși singurătatea

Biblioteca centrală a orașului Ilūkste are o colaborare foarte bună cu vârstnicii, aceștia fiind cei mai activi vizitatori ai bibliotecii. Biblioteca organizează evenimente speciale pentru persoanele în vârstă pentru ca aceștia să socializeze și să fie activi. Această necesitate a rezultat din faptul că bibliotecarii au observat că oamenii la pensie par să se retragă, nu vor să meargă nicăieri, stau acasă și sunt nemulțumiți. De parcă nimeni nu are nevoie de ei. Biblioteca reprezintă un spațiu potrivit pentru acest grup de persoane pentru a socializa, a petrece timpul împreună și a colabora. De patru ani, biblioteca organizează excursii prin județul natal pentru cei mai activi cititori-vârstnici ai bibliotecii. În timpul excursiilor aceștia vizitează cele mai interesante obiective ale comunei. La sfârșitul turului, întotdeauna este organizat un picnic cu ceai, cafea, gustări și conversații. Vârstnicii apreciază oportunitatea de a comunica, de a discuta, mai ales cei care se simt singuri. Sunt bătrâni care nu au fost niciodată în comuna vecină. Pentru ei aceste evenimente sunt un proces de descoperire, o aventură.

Provocarea de bază ține de starea de sănătate seniorilor - nu este întotdeauna posibil să fie prezis numărul de participanți reieșind din numărul de aplicații, pentru că acesta oricum va varia. Acest aspect influențează planificarea și asigurarea disponibilității transportului, însă municipalitatea încearcă mereu să susțină această activitate. Sunt stabilite parteneriate cu alte biblioteci, organizații culturale și biserici pentru a explora mai multe locații. Acest proiect va continua, pentru că acum județul a devenit mai mare, sunt multe comune noi, obiecte culturale și istorice, biblioteci de vizitat. Dacă există o astfel de posibilitate, vor fi organizate astfel de excursii de două ori pe an.

PASUL 3: OBSERVAREA

Observarea este o etapă importantă, pentru că anume la această etapa se discută activitățile în cadrul echipei sau instituției, permițându-ne să vedem și să abordăm lucrurile din noi perspective și unghiuri de vedere în proces. În timpul etapei de observare se va reflecta și se va aplica cunoștințele noi obținute în timpul procesului de implementare. Este important de a rămâne la problema cu care ați început să lucrați și să identificați limitările apărute în timpul procesului. Observatorul procesului trebuie **să asculte și să gândească critic** activitățile care sunt efectuate. ([↪ Vezi mai multe pe pagina web SEMPRE, secțiunea instrumente](#)).

De exemplu, în timpul activităților de instruire la subiectul de coding și programare, aceștia au înțeles că această acțiune nu este doar un proces de învățare a instrumentului specific, dar include și efecte secundare pozitive ale acestuia. Prin observație, bibliotecarii au identificat faptul că educația în sisteme de coding a devenit un **instrument de protecție** a copiilor - aceștia au învățat să înțeleagă diferența dintre paginile web sigure și acele pagini web care erau perturbatoare și periculoase. Această observație a consolidat cunoștințele comune despre necesitatea tot mai mare de avea cunoștințe adiționale în domeniul securității cibernetice.

PASUL 4: REFLECȚIA

După etapa de observare, poate fi organizată o întâlnire în grup mic, unde se vor împărtăși **reflecțiile** asupra activității. Este important să se împărtășească în cadrul grupului atât aspectele legate de proces, cât și rezultatele. Pentru a spori reziliența socială, este important să identificăm acele **măsuri de adaptare cu impact pozitiv și de succes** în diferitele medii individuale, familiale sau societale adverse.

De exemplu, identificarea necesității de a furniza informații într-un format sau limbă specifică. Cum ar fi în cazul refugiaților ucrainieni - distribuirea informației disponibile în limba lor cu privire la subiecte sau probleme importante pentru ei sau facilitarea accesului la instrumente de lectură pentru copii, vârstnici sau persoane cu dizabilități mintale. Reflecția ajută în identificarea **efectelor negative secundare**, precum și evaluarea modalităților de excludere a acestor efecte negative secundare în acțiunile viitoare. Este important să avem un dialog în căutarea de noi soluții, identificarea și discutarea limitărilor care au apărut. Această discuție este importantă pentru a obține o mai bună interpretare a rezultatelor.

PASUL 5: ÎNVĂȚAREA

Învățarea este etapa finală în aplicarea abordării participative care vizează creșterea rezilienței sociale a comunităților locale. A învăța înseamnă **a fi pasionat de proces și acțiuni**. Etapele de observare și reflecție ajută în procesul de analiză – dacă au fost sporite competențele și abilitățile participanților astfel încât aceștia pot depune efort într-o anumită direcție desinestător, aceste rezultate fiind facilitate de bibliotecari și alte părți implicate.

Procesul de învățare constituie o **evaluare critică și o reflecție** a propriilor acțiuni. Este o evaluare a relațiilor stabilite și a echilibrului de putere, precum și a nevoii de îmbunătățire și schimbare. La această etapă este posibil să începem procesul de învățare prin acțiune de la început, definind o nouă problemă și formulând un plan de acțiune reieșind din experiența acumulată.

“ Acest stagiu ne-a oferit oportunitatea de a învăța din experiențele colegilor letoni, care pot deveni bune practici pentru realitățile din Republica Moldova, prin asigurarea accesului echitabil la informații și a serviciilor de calitate pentru comunitatea deservită. Am înțeles că dezvoltarea democrației locale poate fi realizată prin sporirea gradului de conștientizare a valorilor, resurselor și rolului bibliotecii publice în construirea rezilienței sociale a comunității. Pentru a sprijini învățarea, alfabetizarea și lectura cu sens în era digitală, bibliotecile trebuie să se adapteze continuu. Serviciile, colecțiile și practicile trebuie să evolueze pentru a răspunde la așteptările în continuă schimbare ale utilizatorilor.

Elena Pintilei,
Director general al Bibliotecii
Naționale a Republicii Moldova

STUDIU DE CAZ DIN LETONIA:

Lectura în limba maternă pentru incluziunea democratică și respectul reciproc

Biblioteca centrală a județului Krāslava este cea mai importantă entitate în mediul cultural al județului. De 75 de ani, drumul către biblioteca Krāslava pentru cititori a fost întotdeauna strada principală a orașului, indiferent de locația acestei Granița județului Krāslava face parte din granița externă cu Uniunii Europene. Krāslava a fost întotdeauna un oraș multiethnic - aici locuiesc nu numai letoni, ci și belaruși, ruși, polonezi, evrei, lituanieni, ucraineni și reprezentanți ai altor naționalități. Culturile se sintetizează și interacționează între ele, creând o viziune autentică asupra lumii atât în ceea ce privește comunicarea verbală, cât și păstrarea tradițiilor.

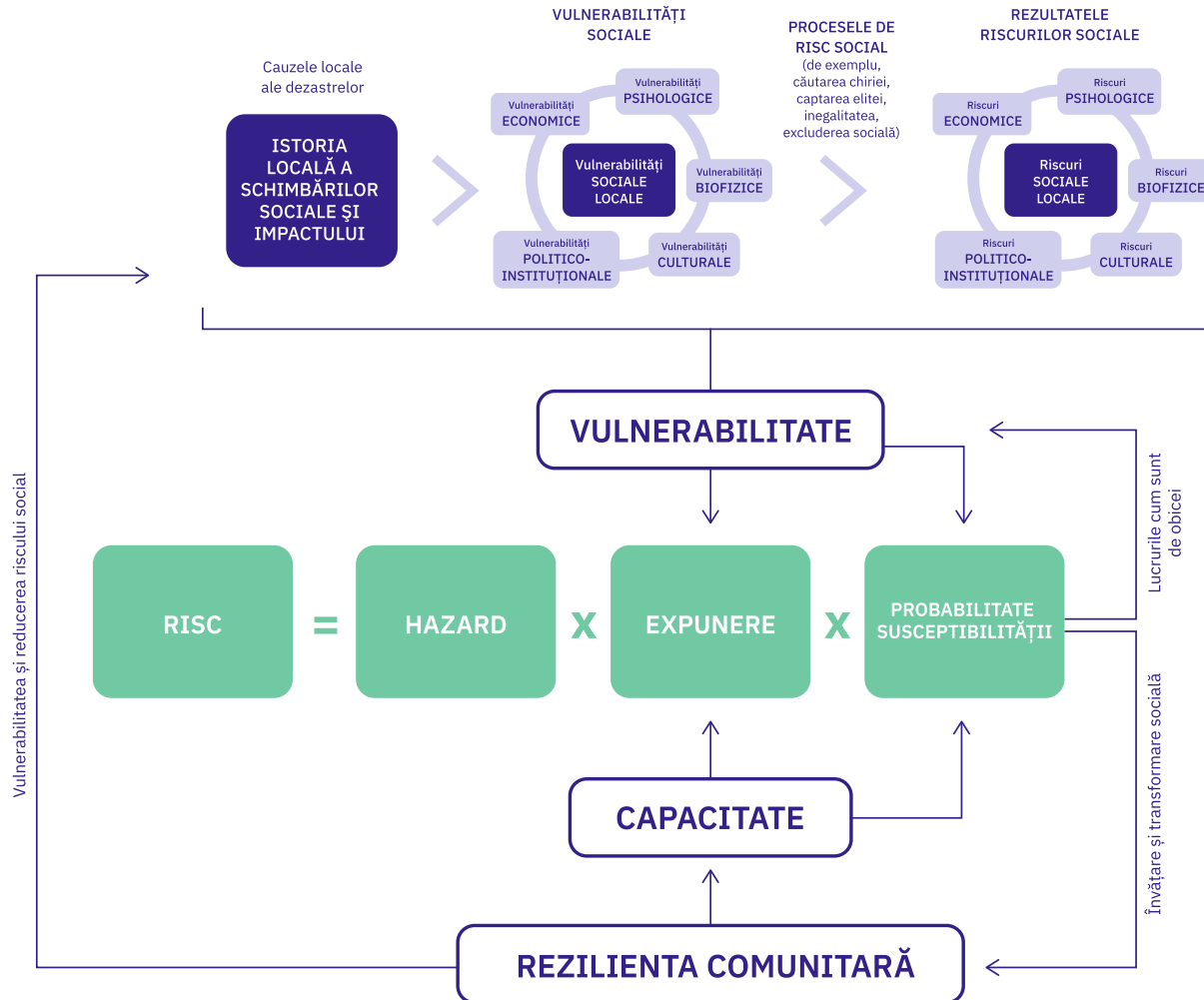
Biblioteca județeană Krāslava promovează conștientizarea civică și implicarea în activități publice, promovând rolul și importanța participării cetățenilor la dezvoltarea unei țări democratice, participând la îmbunătățirea calității vieții înșiși, precum și creând o înțelegere a procesului decizional și a rezultatelor din proesul de participativitate.

Lecturile de familie „Citesc în limba mea maternă” au avut ca scop să atragă atenția comunității (care s-au născut sau locuiesc în prezent în județul Krāslava) asupra valorii și frumuseții limbii materne, invitând membrii familiei, în special copiii și tinerii, să participe la lecturi - aceștia trebuiau să aleagă un fragment din text și să citească textul în limba maternă a familiei lor (letonă, rusă, belarusă, poloneză, engleză, italiană, spaniolă sau orice altă limbă), să înregistreze lectura în format video și să trimită video-ul la adresa de e-mail a bibliotecii. Toate înregistrările video pot fi vizualizate pe pagina web a bibliotecii centrale a județului Krāslava și pe conturile de pe rețelele de socializare ale bibliotecii. Reprezentanții diferitelor grupuri țintă sunt implicați activ în astfel de evenimente: antreprenori locali, vârstnici, copii, tineri, muncitori, inclusiv mici fermieri, gospodine, reprezentanți ai grupurilor de interese (vânători, pescari). Cei mai activi sunt reprezentanții sectorului cultural - angajați ai muzeelor, caselor de cultură și bibliotecilor.

IV

Măsurarea impactului rezilienței sociale

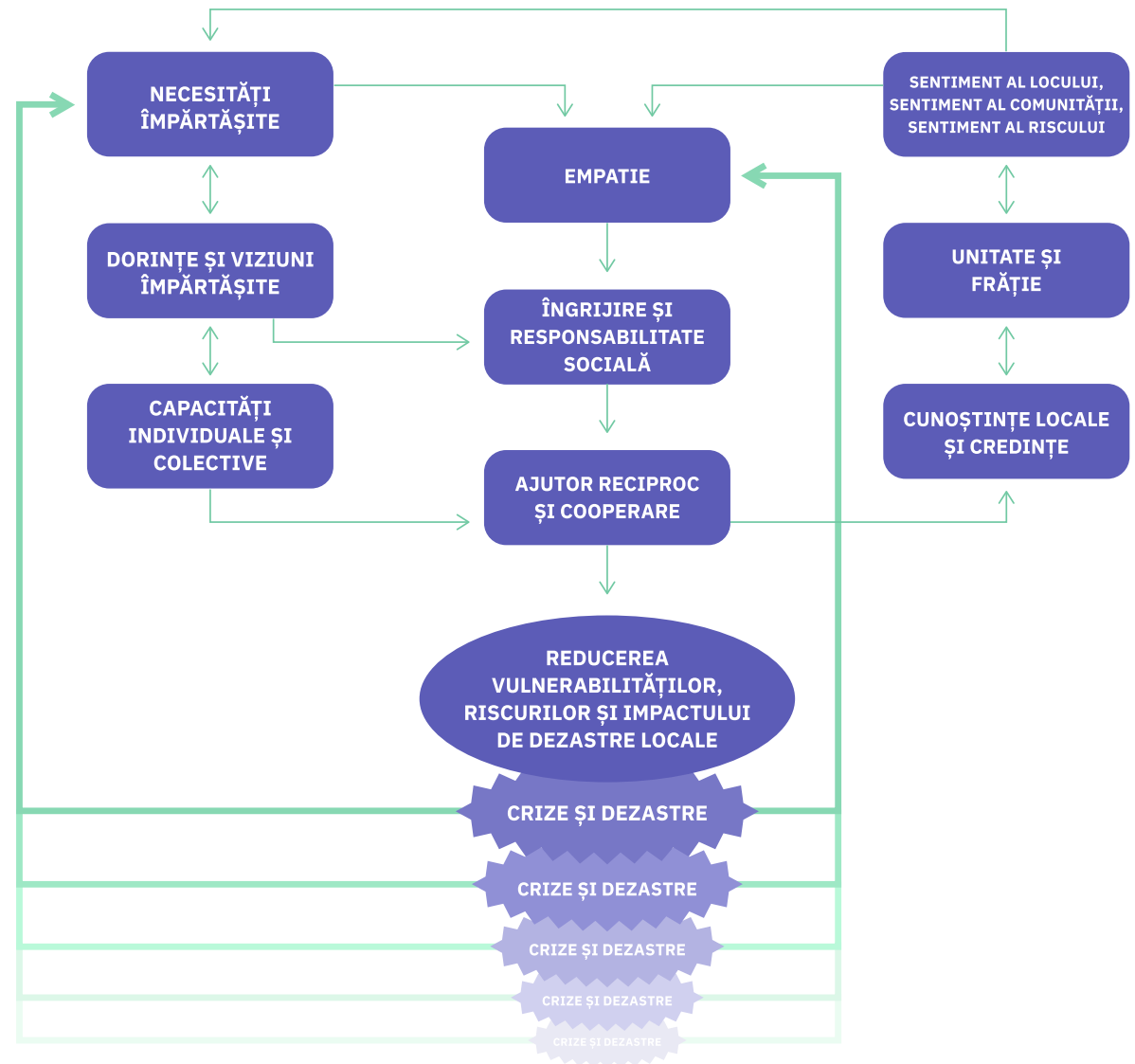
Construirea rezilienței sociale este un proces, și, ca și în orice proces, procesul are la bază analiza succesului sau eșecului prin rezultate. În acest scurt proiect nu am reușit să implementăm activități locale, să le măsurăm realizările și rezultatele, prin urmare intenția de măsurare a rezilienței sociale locale este una la nivel teoretic. Totuși, intenționăm să continuăm să dezvoltăm activitățile de proiect, să implicăm mai multe părți interesate și să lucrăm în continuare la metodologia de evaluare a impactului rezilienței sociale la nivel local.

4.1 Impactul social al dezastrelor

Dezastrele au un impact social profund asupra bunăstării comunităților locale – de la aspecte legate de sănătate, coeziune socială și incluziune, instituții locale, cultură, până la mijloace de trai, infrastructură, locuințe, terenuri și altele. Impactul social variază în diferite situații de dezastru și nu este distribuit în mod egal între regiuni și în cadrul comunităților. Deși toate grupurile sunt vulnerabile, unele sunt mai vulnerabile decât altele³⁸.

Dimensiunile multiple ale riscului.
Sursa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.2182>

³⁸ Imperiale, A. J., Vanclay, F., "Conceptualizing community resilience and the social dimensions of risk to overcome barriers to disaster risk reduction and sustainable development", 2021. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.2182>

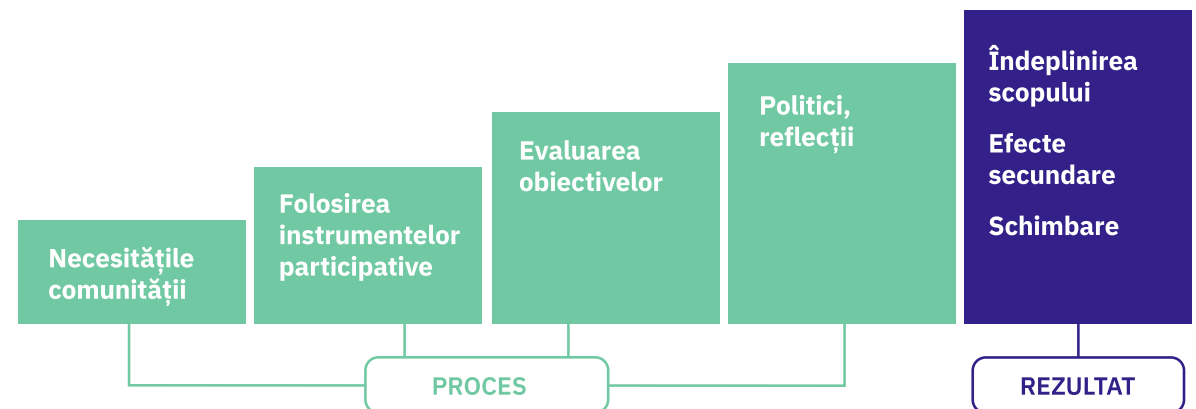

Dimensiunea cognitivă a agenției umane a rezilienței.
 Sursa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.2182>

4.2 Impactul proiectelor de reziliență socială

Abordarea participativă poate fi utilizată pentru a centra perspectiva unui participant, a obține o mai bună înțelegere a barierelor în calea participării, a spori nivelul de mobilitate socială și advocacy, capacitatea organizațională etc. Astfel, măsurarea rezilienței sociale este orientată atât către proces, cât și către obiectiv (rezultat). Din punct de vedere tehnic, evaluarea procesului poate avea loc în cel puțin patru etape principale: (1) evaluarea nevoilor comunității locale; (2) introducerea și utilizarea instrumentelor de participare; (3) evaluarea obiectivelor; (4) reflecții și măsuri la nivel de politici. Evaluarea rezultatului poate fi atât la nivel calitativ, cât și cantitativ.

Partea cantitativă a evaluării rezultatelor poate include (1) criteriile de îndeplinire a obiectivelor, de exemplu, rezultate așteptate, sau neașteptate (numărul de participanți, opiniile acestora etc.); (2) evaluarea efectelor secundare (context); și (3) efectul schimbării, inclusiv măsuri privind accesibilitatea fizică dar și financiară. Latura calitativă va fi cadrată prin abordarea participativă - de exemplu, în ce măsură a sporit nivelul de participare și s-au schimbat rolurile și relațiile de putere ale părților implicate; sau, în ce măsură aceste activități sunt organizate într-un mod exhaustiv, integrator și incluziv.

Cum se măsoară reziliența socială?

Sursa: Autorul.

Instrumentele de măsurare utilizate în procesul de evaluare pot fi selectate din mai multe surse, de exemplu, documente, feedback-ul participanților, interviuri, focus-grupuri cu părțile interesate, chestionare, fișe informative, note, vizualizări ale diferitor formate audio-vizuale, discuții la mese rotunde etc. Ideea este că abordarea participativă oferă putere comunității locale, care este suficient de capabilă pentru a-și alege cele mai bune metode sau instrumente de măsurare a rezilienței sociale.

Procesul poate demara cu organizarea unei noi întâlniri, implicarea liderilor activi și aplicarea unui follow-up sistematic. Procesul de organizare a activităților trebuie să includă un facilitator, colaborare activă și creare de rețele, precum ascultare și comunicare activă, acestea fiind cel mai bine implementate într-un mediu de sprijin reciproc și comunicare de la egal la egal sau în echipe mici de reflecție (facilitator, observator și participant). Important este de menționat faptul că nu este întotdeauna posibil de observat în ce măsură factorul măsurabil modificat se datorează rezilienței sociale sau altor efecte externe. Din acest motiv, nu numai variabilele sau indicatorii măsurabili direct sunt importanți, cum sunt, de exemplu, numărul de participanți, gradul de satisfacție a participanților sau alte răspunsuri adunate de la participanții imediat după activități. Reziliența socială poate fi măsurată în calitate de proces de abilitare: în ce măsură participantul și-a dezvoltat propria capacitate de a se implica și de a lua decizii privind aspectele legate de propria viață.

Cercetarea privind dezvoltarea rezilienței necesită o planificare atentă a tuturor problemelor legate de **etică** pentru a evita orice pericol sau hărțuire (atât pentru cercetători, cât și pentru participanții la cercetare). Adevărat, în studiile de reziliență, unele informații sunt obținute din date secundare. Însă, din moment ce nevoile și acțiunile selectate pot fi diferite de la situație la situație, chiar și la nivel micro, un rol foarte important îl are înțelegerea detaliată a viziunii asupra situației a diferitelor părți implicate - colectarea de date primare. Acest lucru poate crea situații, de exemplu, în care participanții pot fi implicați în procesul de colectare a datelor. Ori, participarea la studiu poate provoca disconfort psihologic, riscuri pentru siguranța personală. Cei implicați în colectarea datelor ar trebui să fie conștienți și pregătiți să lucreze cu persoanele care sunt victime ale traumei sau reprezintă grupuri vulnerabile. Trebuie definite cu precizie modul în care sunt obținute și prelucrate datele, ce standarde de securitate a datelor trebuie aplicate, cum este asigurat anonimatul sau, dacă este necesar, confidențialitatea participanților la cercetare, cum sunt gestionate înregistrările video sau audio, dacă se creează anumite riscuri legate de identificare. Prin urmare, înainte de a începe orice proceduri de colectare a datelor, ar trebui dezvoltat un protocol simplu de colectare și stocare a datelor.

Principala provocare în evaluarea rezilienței sociale este timpul - unele efecte pot fi măsurate în timpul sau imediat după implementarea acțiunilor, în timp ce alte rezultate necesită mai mult timp de a fi măsurate din cauza apariției altor evenimente. Flexibilitatea este principiul de bază în construirea unor comunități democratice puternice, reziliente din punct de vedere social.

V

Contribuții la implementarea
proiectului. Bibliografie selectivă

ÎNREGISTRĂRILE CONFERINȚEI „ BIBLIOTECILE - PROMOTOARE ALE REZILIENȚEI SOCIALE LOCALE ȘI DEMOCRAȚIEI ÎN VREMURI DE PROVOCĂRI ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII” din 31 octombrie 2022:

- Discursurile de deschidere a conferinței:
[↘ youtu.be/Xea0UZAjvH8](https://youtu.be/Xea0UZAjvH8)
- Discursul de introducere a lui Giuseppe Vitiello, directorul Biroului pentru biblioteci europene, asociații de informare și documentare: „*Cum puterea soft a bibliotecilor le permite să facă față situațiilor de incertitudine și schimbare*” [↘ youtu.be/PNM3kv3b31o](https://youtu.be/PNM3kv3b31o)
- Daniela Galai, expert în educație mediatică, Moldova:
„Rolul bibliotecarilor în promovarea valorilor Educației Media în procesul de asigurare a securității personale și naționale”
[↘ youtu.be/3B9jjQmhrLY](https://youtu.be/3B9jjQmhrLY)
- Emīls Rotgalvis, expert în educație mediatică, Biblioteca Națională a Letoniei: „*Importanța rețelelor de cooperare în promovarea competențelor media în bibliotecile letone*”,
[↘ youtu.be/67Tv7VTL3ss](https://youtu.be/67Tv7VTL3ss)
- Victoria Vasilica, Coordonator Management și Dezvoltare Instituțională, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova:
„Bibliotecile: Centre de resurse pentru democrație”
[↘ youtu.be/4ZC4-TYm-hM](https://youtu.be/4ZC4-TYm-hM)
- Dzidra Šmita, Director, Biblioteca Centrală din Riga:
„Biblioteca publică ca piatră de temelie a democrației”
[↘ youtu.be/Tkg-TNbCXhM](https://youtu.be/Tkg-TNbCXhM)
- Larysa Matkovska, Bibliotecar-Șef, localitatea Vinkivtsi (Ucraina):
„Bibliotecile comunitare în vremuri de război în faza activă”
[↘ youtu.be/NU5jt57SUFQ](https://youtu.be/NU5jt57SUFQ)
- Elena Pintilei, Director General, Biblioteca Națională a Moldovei (Moldova): „*Solidari cu refugiații din Ucraina*”
[↘ youtu.be/b3K2K4KfAzY](https://youtu.be/b3K2K4KfAzY)
- Katrīna Kukaine, Director, Departamentul de Dezvoltare, Biblioteca Națională a Letoniei (Letonia): „*Bibliotecile letone în sprijinul refugiaților ucraineni*” [↘ youtu.be/qk44XgnV9h4](https://youtu.be/qk44XgnV9h4)

PAGINILE WEB ALE PARTENERILOR

- Platforma Letonă pentru Cooperare pentru Dezvoltare [↘ www.lapas.lv](http://www.lapas.lv)
- Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova [↘ www.abrm.md](http://www.abrm.md)
- Biblioteca Națională a Letoniei [↘ www.lnb.lv](http://www.lnb.lv)
- Universitatea de Științe Aplicate Vidzeme [↘ www.va.lv](http://www.va.lv)

